

بررسی رابطه فعالیت آموزش مجازی معلمان زن با کارکرد خانواده، تعارض و دلزدگی زناشویی در ایام قرنطینه کرونا

فاطمه حشمتی^۱ سیدمحسن اصغری نکاح^{۲*} بهرامعلی قنبری هاشم آبادی^۳

چکیده

پژوهش در حوزه مسایل روان‌شناختی زنان معلم یکی از فعالیت‌های اساسی است که زمینه ساز تأثیر چند جانبه‌ای بر وضعیت زنان، خانواده، و دانش‌آموزان دارد. هدف از این مطالعه، بررسی رابطه فعالیت آموزش مجازی معلمان زن با کارکرد خانواده، تعارض و دلزدگی زناشویی در آموزش مجازی ایام قرنطینه کرونا بود. روش پژوهش از نوع توصیفی-همبستگی و جامعه آماری شامل کلیه معلمان زن شهر مشهد ناحیه تبادکان بود که از میان آن‌ها ۳۹۰ نفر به شیوه نمونه‌گیری دردسترس و داوطلبانه انتخاب شدند. اطلاعات مورد نیاز از طریق مقیاس کارکرد خانوادگی اپشتاین، بالدوین و بیشاب (۱۹۸۳)، مقیاس تعارض زناشویی ثنایی و براتی (۱۳۸۲) و مقیاس دلزدگی زناشویی پاینز (۱۹۹۶) جمع‌آوری شد. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون هم‌بستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون با استفاده از نرم افزار spss ویراست ۲۱ استفاده شد. یافته‌ها نشان‌داد که بین فعالیت آموزش مجازی معلمان زن با کارکرد خانواده، تعارض و دلزدگی زناشویی رابطه معناداری وجود دارد و متغیر فعالیت آموزش مجازی معلمان زن قادر است کارکرد خانواده، تعارض و دلزدگی زناشویی در آموزش مجازی ایام قرنطینه کرونا را پیش‌بینی کند. نتیجه‌گیری از آنجا که آموزش مجازی در آینده جزئی از برنامه‌های آموزشی است، پیشنهاد می‌شود، برای کیفیت بخشی به کارکرد خانواده و کاهش تعارض و دلزدگی زناشویی در معلمان زن، به توانمندسازی بانوان معلم در آموزش مجازی و به تدوین شیوه‌های آموزش مجازی سازگار با کارکردهای خانواده توجه ویژه‌ای بشود.

اطلاعات مقاله

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۰۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۵/۰۳

نوع مقاله: پژوهشی اصیل

واژگان کلیدی

معلمان زن، کارکرد خانواده، تعارض، دلزدگی زناشویی، آموزش مجازی.

ارجاع به مقاله:

حشمتی، فاطمه؛ اصغری نکاح، سید محسن؛ قنبری هاشم آبادی، بهرامعلی. (۱۴۰۲). بررسی رابطه فعالیت آموزش مجازی معلمان زن با کارکرد خانواده، تعارض و دلزدگی زناشویی در ایام قرنطینه کرونا. مطالعات زن و خانواده، ۱۱(۴)، ۴۵-۶۱. DOI.10.22051/jwfs.2023.42585.2940

^۱ کارشناسی ارشد مشاوره خانواده، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

^۲ دانشیار گروه آموزشی روان‌شناسی مشاوره و تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. (نویسنده مسئول)

asghari-n@um.ac.ir

^۳ استاد گروه آموزشی روان‌شناسی مشاوره و تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

مقدمه

زنان از یک سو به‌عنوان مادر یا همسر در کانون خانواده و از سوی دیگر به‌عنوان یک کنشگر اجتماعی نظیر معلم، در معرض چالش‌های جدی قرار دارند، هرچند پژوهش‌ها نشان می‌دهد اشتغال بانوان با پیامدهای مثبتی نظیر رضایت زناشویی همراه بوده است (فرجی پاک و همکاران، ۱۳۹۹)، اما مراجعه مکرر به مراکز خانواده‌درمانی نشان‌دهنده چالش‌های قابل توجهی در بهداشت روان خانواده است، در همین زمینه پژوهش نشان می‌دهد ۴۰ درصد از مراجعات به مراکز بهداشت روان، به دلیل تعارض‌های زناشویی است (بودنمن^۱، ۲۰۱۶).

از سوی دیگر، پژوهش قرایی و سالکی (۱۳۹۷) حاکی از آن بود که یکی از عوارض تعارض زناشویی، افت کارکرد خانواده است. خانواده دارای کارکرد نامناسب از برآورده کردن احتیاجات اعضای خود ناتوان است (شریعتمداری، ۱۳۹۴).

یکی دیگر از این عوامل احتمالی تأثیرگذار بر دلزدگی زناشویی و میل به طلاق در بین زوجین، فعالیت در شبکه‌های اجتماعی مجازی (مهاجرین، ۱۳۹۸) است. یکی از این شبکه‌های اجتماعی، شبکه شاد است. با اوج‌گیری کووید ۱۹، پروتکل‌های بهداشتی بر رعایت فاصله‌گذاری اجتماعی تأکید کردند و در این راستا در بسیاری از کشورهای جهان، آموزش حضوری در مدارس و دانشگاه‌ها تعطیل اعلام شد (حاجی و همکاران، ۱۴۰۰) به طوری که معلمان مجبور شدند به تدریس برخط روی بیاورند و سبک‌های تدریس خود را متناسب با این فضا تغییر بدهند.

با توجه به شرایط قرنطینه ناشی از کرونا و آنلاین شدن مدارس و فعالیت بیش از پیش معلمان زن در شبکه‌های مجازی جهت آموزش دانش‌آموزان و اثرات افزایش حضور آن‌ها در شبکه‌های مجازی بر زندگی فردی و زناشویی و لزوم بررسی نقش آن بر سلامت خانوادگی و زناشویی جهت ارائه مشاوره-های فردی و خانوادگی و نیز نظر به نبود پژوهشی منسجم، یکجا و همه جانبه در خصوص موضوع، جهت برطرف کردن خلأ پژوهشی موجود و ارائه داده‌های مناسب برای برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران حوزه خانواده و بانوان، در این پژوهش درصدد پاسخگویی به این سؤال برآمده است که: آیا بین فعالیت آموزش مجازی معلمان زن با کارکرد خانواده، تعارض و دلزدگی زناشویی در آموزش مجازی ایام قرنطینه کرونا رابطه وجود دارد؟

1. Bodenmann

روش پژوهش

طرح پژوهش از نوع همبستگی بود. شرکت‌کنندگان را کلیه معلمان زن شهر مشهد ناحیه تبادکان در شرایط کرونایی در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ تشکیل دادند. ابزارهای سنجش، شامل مقیاس دزدگی زناشویی (CBM) که دارای ۲۱ گویه است از ۳ قسمت خستگی جسمانی، عاطفی و روانی تشکیل شده است، مقیاس کارکرد خانواده ۶۰ سوالی (اپشتاین و همکاران، ۱۹۸۳)، مقیاس تعارض زناشویی ۵۴ سوالی (ثنایی و براتی، ۱۳۸۲) و مقیاس پژوهشگر ساخته آموزش مجازی شامل ۱۰ سوال که روایی محتوایی مقیاس مورد تأیید و بررسی قرار گرفت.

یافته‌ها

جدول ۳. بررسی ضرایب رگرسیون پیش بینی کارکرد خانواده، تعارض و دزدگی زناشویی براساس آموزش مجازی

مدل	ضرایب غیر استاندارد	خطای استاندارد	ضرایب استاندارد	t	سطح معناداری
پیش بینی کارکرد خانواده	۱۰۴/۵	۵/۶	-	۱۸/۸	۰/۰۰۰
براساس فعالیت آموزش مجازی	۱/۳۴	۱۷۳	۲۹۱	۵/۹۹	۰/۰۰۰
پیش بینی تعارض	۷۳/۹	۸/۹	-	۸/۳۱۴	۰/۰۰۰
براساس فعالیت آموزش مجازی	۱/۴۹۴	۲۷۶	۲۶۵	۵/۴۰۸	۰/۰۰۰
پیش بینی دزدگی	۶۵۶	۲۲۹	-	۲/۸۷	۰/۰۰۴
براساس فعالیت آموزش مجازی	۸۹	۷	۵۳۸	۱۲/۶	۰/۰۰۰

در بررسی معنادار بودن ضرایب رگرسیون براساس جدول ۳ از آنجا که سطح معناداری آمده برای هر سه مدل کمتر از ۰/۰۵ است لذا، وجود ضریب ثابت و ضرایب مربوط به فعالیت آموزش مجازی در هر سه مدل معنادار است. از آنجا که سطوح معناداری هر سه آزمون بیشتر از ۰/۰۵ است، بدین ترتیب، لذا فرضیه نرمال بودن باقیمانده‌های هر سه مدل رد نمی‌شود.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج نشان داد عوامل متعددی در افت کارکرد خانواده افزایش تعارض و دلزدگی زناشویی نقش دارند که با توجه به شیوع بیماری کرونا و عدم آموزش حضوری و استفاده از فضای مجازی جهت آموزش از جمله مواردی است که در آن نقش دارد. اشتغال به شبکه‌های مجازی باعث کاهش تعاملات بین فردی و کاهش علاقه به دیگر فعالیت‌ها می‌شود (مرادی و برخوردار، ۱۳۹۷). این کاهش تعاملات بین فردی می‌تواند بر مدت زمانی که زوجین به تعامل با همدیگر و روابط رودررو می‌پردازند تأثیر بگذارد. بدین ترتیب هر یک از زوجین، مشغولیت با شبکه‌های مجازی را جایگزین تعاملات بین فردی در خانواده کرده و با کاهش همکاری در فعالیت‌ها، کاهش علایق و کاهش ارتباط با همسر، شرایط افزایش صمیمیت، همدلی و تعاون، حل مسئله و حل مشکلات و برنامه‌ریزی برای اهداف و تفریحات مشترک در زندگی زناشویی را از خود دور کرده و باعث فاصله‌گرفتن از همسر و ایجاد تعارض و دلزدگی زناشویی و کاهش کارکرد خانواده، می‌شوند. در نتیجه، فعالیت آموزش مجازی می‌تواند بروز تعارض و دلزدگی بین زوجین و افت کارکرد خانواده را پیش‌بینی کند.

ملاحظات اخلاقی در پژوهش

رعایت اخلاق پژوهش: پژوهش حاضر مستخرج از پایان‌نامه و با رعایت کدهای اخلاق پژوهشی مصوب کمیته تحصیلات تکمیلی به شماره FR231-01/21 و تاریخ ۱۴۰۰/۰۷/۱۱ است.

رضایت آگاهانه: رضایت آگاهانه از همه شرکت‌کنندگان در مطالعه گرفته شد.

حمایت مالی: برای انجام این پژوهش هیچ حمایت مالی دریافت نشده است.

سهم نویسندگان: سهم نویسنده مسئول، عبارت بود از پردازش ایده اصلی، راهنمایی پروژه ویرایش علمی محتوایی مقاله و سهم و نقش نویسنده نخست عبارت بود از، دانشجو، پژوهشگر، و تنظیم‌کننده پایان‌نامه یا گزارش پژوهشی و تنظیم ابتدایی مقاله مستخرج، و نویسنده سوم، در سمت استاد مشاور و ارائه‌دهنده نظرات تکمیلی سهیم بود.

تضاد منافع: پژوهش حاضر با منافع شخصی یا سازمان خاصی تعارض منافع ندارد.

تشکر و قدردانی: پژوهشگران بر خود لازم می‌دانند از تمام معلمان زن مشارکت‌کننده در پژوهش قدرشناسی و سپاسگزاری کنند.

منابع فارسی

- حاجی، جمال؛ محمدی مهر، مژگان؛ محمدی آذر، حدیقه. (۱۴۰۰). بازنمایی مشکلات آموزش در فضای مجازی با استفاده از برنامه شاد در دوره پاندمی کرونا: یک مطالعه پدیدار شناسی. فصلنامه فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، ۱۱، ۳-۱۱: (۴۳) -۱۵۳-
DOI: 10.22051/JWSPS.2020.29652.21
[link] 38
- فرجی پاک، مهدی؛ خجسته مهر، رضا؛ امیدیان، مرتضی. (۱۳۹۹). مقایسه رضایت زناشویی زنان شاغل و غیرشاغل (یک مطالعه فراتحلیل). مطالعات اجتماعی روان‌شناختی زنان. ۱۸(۱): ۲۴۸-۲۰۱. DOI: 10.22051/JWSPS.2020.29652.21
[link] 38
- مرادی، امیر؛ برخوردار، رمضان. (۱۳۹۷). نمود شناسی تجربه عضویت دبیران در شبکه‌های اجتماعی و جایگاه آن بر زندگی خانوادگی و روابط زناشویی آن‌ها. زن و مطالعات خانواده، ۱۱(۴۰): ۷۵-۵۱. [link]
- حاجی، جمال؛ محمدی مهر، مژگان؛ محمدی آذر، حدیقه. (۱۴۰۰). بازنمایی مشکلات آموزش در فضای مجازی با استفاده از برنامه شاد در دوره پاندمی کرونا: یک مطالعه پدیدار شناسی. فصلنامه فن آوری اطلاعات و ارتباطات در علوم تربیتی، ۱۱، ۳-۱۱: (۴۳) -۱۵۳-
DOI: 10.22051/JWSPS.2020.29652.21
[link] 38
- شریعتمداری، علی. (۱۳۹۴). روان‌شناسی تربیتی. تهران: انتشارات امیرکبیر. [link]
- ثنائی، باقر. (۱۳۸۷). مقیاس‌های سنجش خانواده و ازدواج. تهران: انتشارات بعثت [link].

References

- Bodenmann, G. (2016). *Couples coping with stress: emerging perspectives on dyadic coping*. New York: American Psychological Association . [link].
- Haji, J., Mohammadi Mehr, M., & Muhammad Azar, H. (2021). Describing the Problems of virtual Education via Shad application in Corona Pandemic: This is a phenomenological study. *Information and Communication Technology in Educational Sciences*, 11(3), 153-174. DOI: 2.1001.1.22285318.140.11.3.8.0(Text In Persian) [link]
- Moradi, A; Hazardari, R. (2018). The phenomenology of teachers' membership experience in social networks and its place on their family life and marital relations. *Women and Family Studies*, 11(40), 51-75(Text in Persian) [link].
- Sanaie, B. (2008). Family and marriage measurement scales. Tehran: Ba'ath Publications. [link]
- Shariatmadari, A. (2015). *Educational Psychology*, 18. Tehran: Amir Kabir Publications. (Text In Persian)[link]

© 2024 Alzahra University, Tehran, Iran.

This article is an open-access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-Noncommercial 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0 lic